

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1 юни 2020 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. В кой ред НЕ е допусната правописна грешка?

- А) разгорели, отлетели, затрептяли
- Б) сърдечен, порядачен, списъчен
- В) семейна, бездействие, портфейл
- Г) свързвам, завързвам, подвързвам

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) летеж, екипаж, алерголог
- Б) разпадна, подслоня, подканя
- В) бездна, доблестна, безкорисна
- Г) отборен, сдобрявам, отговорен

3. В кое изречение НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Пред очите ни планинското село се скриваше под плаща на нощта.
- Б) Според рекламната брошура в момента тече разпродажба на одеала.
- В) Туристите се заблудиха във заснежената гора и трудно намериха пътя.
- Г) Зетът на нашите съседи се оказа роднина на новата колежка на майка ми.

4. В кое изречение е допусната правописна грешка?

- А) Очаква се на предстоящата среща да се обсъдят френско-българските отношения в областта на образованието.
- Б) Проверката на здравноосигурителния статус е задължителна при постъпването за болнично лечение.
- В) Пътниците попитаха началник-влака дали може да се преместят на свободните места в последните вагони.
- Г) Новата ѝ тъмно-синя блуза не беше изгладена и затова тя реши да облече отново зеления пуловер.

5. В кое изречение НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Сериалът ще се излъчва всяка вечер по Българската Национална Телевизия.
- Б) Новината беше разпространена веднага от Българската Телеграфна Агенция.
- В) Страните от Западните Балкани ще подпишат нов документ за сътрудничество.
- Г) Следващата седмица Виенската Филхармония ще представи новия си репертоар.

6. В коя от подчертаните думи НЕ е допусната граматична грешка?

Фирмата открива два нови търговски обекти (А), за които търси да назначи четирима продавача (Б), двама рекламни агента (В), както и няколко общи работници (Г).

7. В кое изречение е допусната грешка при членуването?

- А) Френските и немските участници в турнира получиха от спонсорите много и разнообразни подаръци.
- Б) Капризната и изтънчена певица отново се оплакваше на организаторите от лошите условия в залата.
- В) Планинската служба съветва туристите върха да се изкачва само при добри атмосферни условия.
- Г) След ремонта в Софийската зоологическа градина на животните ще се осигурят по-добри условия.

8. В кое изречение е допусната граматична грешка?

- А) Съобщиха, че движението на камиони през Шипченския и през Троянския проход ще бъде ограничено през целия ден.
- Б) За предстоящия изпит възнамеряваме още веднъж внимателно да преговориме всички въпроси от програмата.
- В) Спазвайки стриктно физическа дистанция по време на епидемия, ние опазваме и себе си, и другите.
- Г) Бащата се успокои, когато големият му син построи новата си къща и се нанесе в нея заедно с цялото си семейство.

9. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Витоша, както и Лозенската планина, са предпочитани места за разходка.
- Б) Често си спомням детските години, изпълнени с веселие и много игри.
- В) Вдигайки очи към мрачното небе, старецът прокле тъжната си участ.
- Г) Не трябва обаче да се отказваме от работата си по този проект.

10. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Човек не осъзнава своята уязвимост, преходност и обреченост, забравя за реалността и често спира да се съобразява с нея.
- Б) Очаквам те в кабинета си, понеже ако не предадем до утре готовите материали, ще изгубим средствата по проекта.
- В) Актьорът, който се прочу с ролята си в хитовия сериал, е сред най-активните в социалните мрежи.
- Г) Потърси ме не защото искаше да се извини за некоректното поведение, а защото отново се нуждаеше от услуга.

11. В кое от изреченията НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Катедралата в центъра на града е с внушаващи размери и е построена във формата на кръст.
- Б) Древният град Помпей е бил напълно унищожен благодарение на изригването на вулкана Везувий.
- В) Бяха тактични, затова се впуснаха да му досаждат с неудобни въпроси.
- Г) Текстът на предварителния договор съдържа клауза за конфиденциалност.

12. Кое фразеологично словосъчетание е различно по смисъл от останалите?

- А) гърмян заек съм
- Б) дялан камък съм
- В) врял и кипял съм
- Г) вътре в играта съм

13. От коя творба са стиховете?

*След него припна плачуца жена,
протегнала в ръцете си дете.
Но озарен от бледата луна,
безшумно в тягостната тишина
отмина той и всичко опусте.*

- А) „Един убит“
- Б) „Йохан“
- В) „Заточеници“
- Г) „Ралица“

14. В кой ред авторът на всички творби е Пенчо Славейков?

- А) „Моята молитва“, „Кочо“, „Спи езерото; белостволи буки“
- Б) „При Рилския манастир“, „Ралица“, „Песента на човека“
- В) „Ни лъх не дъхва над полени“, „Cis moll“, „Ралица“
- Г) „Самотен гроб в самотен кът“, „Майце си“, „Заточеници“

15. Джапар и Величко са герои от творби на:

- А) Алеко Константинов
- Б) Йордан Йовков
- В) Иван Вазов
- Г) Елин Пелин

16. Коя от творбите НЕ е разказ?

- А) „Другоселец“
- Б) „Серафим“
- В) „Андрешко“
- Г) „Чичовци“

17. Коя от посочените идеи се утвърждава в творбата на Димчо Дебелянов „Да се завърнеш...“?

- А) Човекът е спокоен, сигурен и щастлив, когато е далеч от родния си дом.
- Б) Домът е духовното пространство, за което копнее скитащият се човек.
- В) Завръщането в родния дом е реално осъществимо за странстващия човек.
- Г) Бащината обич е сила и духовно упование в тъжния свят на бездомника.

18. В коя творба НЕ се открива мотивът за несправедливото устройство на света?

- А) „Септември“
- Б) „На оня свят“
- В) „Cis moll“
- Г) „Йохан“

19. Кое твърдение НЕ е вярно?

- А) В повестта на Елин Пелин „Гераците“ се представя конфликтът между поколенията и разпадането на родовия свят.
- Б) В основата на повестта на Елин Пелин „Гераците“ е представянето на човека, който губи своите патриархални ценности.
- В) Страданието на Елка в повестта на Елин Пелин „Гераците“ е следствие от нахлуването на порочното и неморалното в семейната общност.
- Г) Сплотеността между членовете в семейството на Йордан Герака е основна тема в повестта на Елин Пелин „Гераците“.

20. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно за *естетическия индивидуализъм*?

- А) Обвързва литературата с актуални социални проблеми.
- Б) Отстоява европеизацията на българската литература.
- В) Насочва вниманието към духовния свят на личността.
- Г) Откроява ролята на твореца като духовен и културен водач.

21. В коя творба е използвана ретроспекция?

- А) „Занемелите камбани“
- Б) „Андрешко“
- В) „Индже“
- Г) „Йохан“

22. Какво е подчертаното изразно средство?

Мъглата се съгъстяваше повече. Стрехите на старата черква плачеха с едри сълзи. Капките тупаха тъжно и правеха вадички по мокрия пясък.

- А) антитеза
- Б) гротеска
- В) метафора
- Г) литота

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително).

ТЕКСТ 1

Днес в редовната ни рубрика „Запознайте се с...“ ще ви заведем в едно медникарско ателие и ще ви разкажем как се наследява един старинен занаят.

– **Как избрахте своята професия?**

– Баща ми е самоук медникар, навремето научил и майка ми на този занаят. Растях с нагласата, че това ще е и моето бъдеще. Така и стана – аз съм второ поколение медникар и четвърто поколение занаятчия. Затова казвам, че моят дядо е прокарал пътечка в гората, баща ми я е павирал, аз я асфалтирам, а ако дъщеря ми продължи, ще направи магистрала по този път. Няма нищо по-хубаво от приемствеността!

– **Как се е променяло медникарството през годините?**

– Преди 200 и повече години медникарите са се занимавали с изработка на съдове, използвани всекидневно в бита. Тогава занаятът е в невероятен **апогей**. Знаете ли, че по това време имотността на едно младо семейство се е измервала в медни съдове? Днес малко хора пият кафе от медно джезве и още по-малко са тези, които ползват медни съдове в домакинството. Така медникарството се пренася в областта на изкуството. В момента занаятчиите като мене се броят на пръсти, а в цяла България сме само три жени. Аз изработвам медни чинии за сувенири, малки икони, а от 20 години правя и уникални картички с метални орнаменти.

– **Трудностите на занаята Ви?**

– Открай време медникарството се е смятало за тежък занаят, защото, освен да познаваш тънкостите на метала, трябва да разбираш и от стругарство, трябва да си и ковач. Но най-трудно винаги ми е било да измисля какво да се роди от едно парченце мед.

– **Има ли история чукчето, с което работите?**

– Това чукче е на 110 години, наследство от дядо ми. Бащата на баща ми е бил ножар и най-младият участник в изложението в Лондон през 1900 година. На връщане му свършват парите, затова остава в Германия и започва работа като ножар. По-късно се връща в родината си, прави собствена мелница и маслобойна и се отказва от ножарството. Тогава завещава това чукче на сина си, а той – на мен.

– **Освен занаята какво друго научихте от предците си?**

– Че ако обичаш работата си, дори най-непривлекателният труд носи радост.

ТЕКСТ 2

Съществуват археологически свидетелства, че медникарството е старинен занаят по българските земи, упражняван още от древните траки. Той се е развивал самостоятелно, макар и с известни чужди (византийски) влияния, още от създаването на българската държава. През XIX в., когато медните съдове започват да заемат важно място във всекидневието на българина, настъпва най-големият разцвет на медникарството по нашите земи. Възникват множество медникарски центрове: Велико Търново, Панагюрище, Видин, Стара Загора, София, Карлово, Троян, Шумен, Пловдив, Устово и мн. др.

Именно по време на Възраждането, когато вече е оформена **диференциацията** на металообработващите занаяти, медникарството се специализира в изработката на домашни съдове и на църковни предмети. Това се дължи на свойствата на медта, която е най-мекият, най-ковкият и най-топлопроводимият от всички метали, използвани в занаятчийството. До Освобождението медникарите сами са леели медта, после от нея изработвали листове, от които са правели съдовете. От края на XIX век започва вносът на медни листове от Цариград. В медникарството се използват редица инструменти, по-важни от които са различните видове наковални (мухлия, циция, макерта) и различни видове малки и големи железни и дървени чукове. Изработвали се над трийсет вида медни съдове, едните от които за бита: котли, сахани, тави, купи, чашки, кани, джезвета, тасове, подноси, гюмове, казани, а другите – свързани с църковните обреди: свещници, дискоси, котленца за светена вода, купели за кръщаване и др.

Една от особеностите на българското медникарство е, че то се е придържало стриктно към принципа за функционалност – както по отношение на формите, така и при украсата. Дълго време се е давало предимство на практичността на изделиято пред художествената му стойност. С годините обаче майсторите медникари са се научили да използват все по-оригинални елементи в украсата на съдовете, поради което медникарството днес спада към художествените занаяти.

23. От коя сфера на общуване е Текст 1?

- А) от научната сфера
- Б) от медийната сфера
- В) от битовата сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно за Текст 1?

- А) Текстът информира за родовата приемственост в медникарския занаят.
- Б) В текста се упоменават специфики на медникарския занаят в България.
- В) Текстът проследява подробно етапите в развитието на медникарството.
- Г) В текста се споменават особености на медникарството в миналото и днес.

25. Какво е значението на думата *апогей*, използвана в Текст 1?

- А) начало, старт
- Б) разцвет, подъем
- В) застои, упадък
- Г) завършек, край

26. Кое от посочените твърдения е вярно според Текст 1?

- А) По количеството притежавани медни съдове в миналото се е определяло дали едно семейство е заможно.
- Б) Медникарството се смята за тежък занаят, защото е много лесно да се измисли първоначалната идея.
- В) Чукчето, което жената е наследила от дядо си и с което тя работи в ателието си, е на повече от два века.
- Г) Жената е научила от предците си, че ако клиентите са доволни, занаятчията започва да обича работата си.

27. От коя сфера на общуване е Текст 2?

- А) от битовата сфера
- Б) от научната сфера
- В) от естетическата сфера
- Г) от институционалната сфера

28. Каква функция изпълнява Текст 2?

- А) да анализира
- Б) да информира
- В) да регламентира
- Г) да пропагандира

29. Използваната в Текст 2 дума *диференциация* е:

- А) жаргонна дума
- Б) диалектна дума
- В) архаична дума
- Г) чужда дума

30. Кое от посочените твърдения е вярно според Текст 2?

- А) Изработваните медни съдове в миналото са били използвани основно за придаване на уют в дома.
- Б) В миналото занаятчиите медникари са се концентрирали само върху художествената страна при изработката на своите изделия.
- В) Изделията на медникарите са разнообразни съдове и предмети за битова и религиозна употреба.
- Г) Разцветът на медникарството у нас е след Освобождението, когато се преустановява вносът на медни листове.